

ZAKLJUČAK

Jezik se ne odnosi na jednak način prema toponimima i prema apelativima, odnosno toponime lakše propušta i preuzima uz manje provjere, katkad stihijski, iz većeg raspona izvornih, kao i posredničkih jezika, ali uz manje semantičke oscilacije. U procesu preuzimanja toponimi se mijenjaju fonološki pa i grafički. Kad se te promjene i vrste prilagodbi pobroje i razmotre s obzirom na njihove odraze u relevantnim medijima, mogu se primijetiti pravilnosti i utjecaji, ali i odstupanja od utvrđenih obrazaca, nedosljednosti, nepravilnosti, kao i izostanak prilagodbe i devijacije. Toponomastika može poslužiti ne samo kao lingvistička disciplina za izučavanje geografskih naziva, nego i kao instrument za njihovo ujednačavanje i olakšavanje komunikacije u živom jeziku primaocu u svim područjima ljudske djelatnosti koja nisu usko lokalna. Toponomastika tako dobiva dvostruku deskriptivno-preskriptivnu ulogu koju mnoga društva prepoznaju i provode kroz svoje institucije prilikom izrade udžbenika, atlasa i referentne građe.

U procesu preuzimanja strane riječi ili toponima riječ je o srazu dvaju jezika ili više njih, pri čemu je s jedne strane jezik primatelj, a s druge je strane ne samo jezik davatelj, koji je obično zadnji posrednik u nizu, nego i izvorišni i svi drugi posrednički jezici. Izdvajanje tih slojeva i utjecaja nužno je radi izbjegavanja spekulacija, pučke etimologije u analizi i odrazu toponima, šuma u komunikacijskom kanalu i drugih devijacija. Pri valjanoj analizi uz fonološku razinu i vokabular, osobito lekseme česte u toponimima, treba obratiti pozornost na gramatiku izvornika i posrednika, odnosno na morfeme koji se tiču roda toponima, njegova broja, nastava za lokativ ili drugih načina izražavanja lokacije. Na tom se pristupu temelji metoda fonološko-etimološkog pristupa prilagodbe zemljopisnih naziva i prikaz njihovih ostvarenih ili mogućih preslika na primjeru hrvatskog jezika u raznim stupnjevima aproksimacije. Taj je pristup osobito važan za rjeđe korištene egzonime i hapakse.

Deskriptivna razina daje znanstvenu podlogu preskriptivnoj ili savjetodavnoj, a da bi bila valjana, oslanja se na etimologiju, pri kojoj se ulazi u

trag izvornom jeziku, iz kojeg toponim potječe, toponim se morfološki analizira i tumači te se izdvajaju posredničke primjese. Tako se kombinacijom toponimije i etimologije stječe istinska etnolingvistička slika promatranoga kraja u zadanom razdoblju i otvaraju se nove mogućnosti za historiografiju. Posredovanje nije samo rezultat prostorne udaljenosti nego osvajanja i migracija općenito, a u novije vrijeme i globalizacije. Taj je proces nezaobilazan prilikom razmatranja etimoloških aspekata toponimije.

Preskriptivne razine u hrvatskome gotovo i nema. Prilagodbama toponima u pravilu je u pravopisnim priručnicima posvećen ograničen prostor, obrađeni su s aspekta jezika primatelja i samo s obzirom na veće jezike davatelje i posrednike. Ozbiljniji radovi zahvaćaju uglavnom domaće toponime i istražuju u njima slavenske, susjedne ili supstratne značajke, no pravopisi se mogu svrstati u korpus za proučavanje, zajedno s građom koja bi se iz opsežnog istraživanja mogla prikupiti iz atlasa, medija, domaće i prijevodne književnosti i drugih izvora radi nalaženja obrazaca prilagodbe egzonima i odstupanja od njih.

Rezultate dobivene analizama i teze iznesene u ovoj knjizi moguće je primijeniti u opsežnom atlasu koji bi služio kao referentna literatura novinarima, kartografima, prevoditeljima, književnicima i svima koji se koriste toponimima u svojim tekstovima, a naposljetku i očuvanju i rehabilitaciji hrvatskih oblika. Osim znanstvenog doprinosa, ovaj rad ima i široku praktičnu primjenu jer uz navedenu referentnost može poslužiti i kao potencijalni predložak za normativizaciju prilagodbe egzonima, a eventualno i antroponima i apelativa.